

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS DOMBOG

D O M

Det forbydes offentligt at gengive pågældendes navn, stilling eller bopæl eller på anden måde offentliggøre dennes identitet.

Afsagt den 7. oktober 2019 af Østre Landsrets 1. afdeling
(landsdommerne Morten Christensen, Jan Uffe Rasmussen og Malene Stage Christensen (kst.)).

1. afd. nr. B-402-19 og B-412-19:

A

(advokat Claus Allan Bonnez)

mod

Psykiatrien i Region X

(juridisk specialkonsulent Kristina Daley)

Odense Rets dom af 26. april 2019 (BS 11-1171/2015 og BS 11-2042/2015) er anket af A med påstand som for byretten om, at tvangsfikseringen af ham i perioden 19. januar 2015 til 26. oktober 2015 på Retspsykiatrisk afdeling, C-by, kendes ulovlig, subsidiært at tvangsfikseringen i en periode fastsat efter landsrettens skøn kendes ulovlig.

A har endvidere nedlagt påstand om principalt, at Region X skal betale 500.000 kr. i godtgørelse til appellanten, subsidiært et mindre beløb i godtgørelse fastsat efter landsrettens skøn.

Indstævnte, Psykiatrien i X, har påstået stadfæstelse.

Forklaringer

Der er for landsretten afgivet supplerende forklaring af A, bistandsværgen D og overlæge C.

A har forklaret blandt andet, at han efter tvangsfikseringen har haft problemer med den ene hofte. Det opstod, så snart han kom op fra sengen. Da han kom op, fik han en kørestol, idet han slet ikke kunne gå. Han var nærmest lam. Da han var i landsretten i 2015, sad han i kørestol. Efter den 26. oktober 2015 havde han ondt i fødderne. Hans muskler fungerede ikke, og det var ikke muligt for ham at gå, så han fik en kørestol. Det tog lang tid, før han igen kunne gå. Han var efter den 26. oktober 2015 lukket inde på en stue på Retspsykiatrisk Afdeling C-by. Det var på den stue, han øvede at gå igen. Allerede mens han var tvangsfikseret, var der en fysioterapeut, der prøvede at træne med ham. Men det var for varmt, det var sommer, og han havde ikke været i bad. Han blev ikke vasket i 10 måneder. Der var en skål med vand, der kunne bruges efter afføring. Der var også vådservietter, som han kunne bruge til at vaske sig med under armene. Han kom aldrig ud i det bruserum, der var tilknyttet den stue, han lå på under tvangsfikseringen. Når han var løsnet 15 minutter, blev tiden brugt på træning, så han kunne stå og gå. Han gik rundt om sengen. Der var ikke tid til, at han kunne nå at komme i bad. Han fik ofte skiftet sengetøj. Det foregik, mens han var fikseret i sengen. Han fik også skiftet tøj. Det gjorde han under dynen. Han husker ikke, om de 15 minutter blev forlænget til en halv time. Han husker ikke, at han havde besøg, mens han var fikseret. Der blev på et tidspunkt afholdt et retsmøde inde i det rum, hvor han var fikseret. Han husker ikke meget fra den tid. Han kan huske, at han kunne rejse hovedgærdet på sengen op. Det var et helvede at ligge der. Der var ude på gangen en fast vagt, som han talte med. Han jokede med vagten. Nogle gange tog vagten en stol med ind til ham og sad derinde. Problemerne med hoften træner han, og han har trænet i et år. Efter hans overflytning til Sikringen i B-by blev det opdaget, at der var en sene i hans skulder, der var revet over. Han blev undersøgt på hospital. Det kunne trænes op, og det har han gjort. Hans skulder fungerer meget bedre i dag. Uanset journalnotater fastholder han, at han ikke var i bad, mens han var tvangsfikseret. Han husker i hvert fald intet om det. Han mener, det er rigtigt, at han på et tidspunkt fik forlænget perioden, hvori han blev løsnet, til 30 minutter. Han har også været tvangsfikseret under sit ophold på Sikringen. Det har været inden for de seneste 8 måneder, hvor han har været tvangsfikseret til sin seng to gange. Den ene gang var det en uge, og den anden gang var det i to uger.

D har forklaret blandt andet, at hun under sin forklaring i byretten ikke har sagt, at hun under en telefonsamtale med A i maj 2015 havde mistanke om hjerneblødning. Hun nævnte i den forbindelse apopleksi forstået som en blodprop, som hun havde været bekymret for. A blev løstnet fra sin tvangsfiksering i oktober 2015 og var i 10 måneder herefter arealbegrænset på sin stue på Retspsykiatrisk Afdeling C-by. Hun besøgte ham ca. 15 gange i den periode. Det var besøg med en varighed på mellem 1-1,5 time. Hun besøgte ham altid for lukket dør. Hun har aldrig været utryg ved A, men hun behandler ham også ordentligt. Hun har selv hørt, hvordan der sommetider bliver talt til de psykiatriske patienter. Det er som til uartige teenagere, og der bliver talt ned til dem. Hun har også besøgt A på Sikringen. Det foregår i et besøgslokale, hvor de sidder i samme rum. Da hun besøgte ham i dag, var der et vindue imellem dem. Det er første gang, hun har prøvet det. Sidst, hun besøgte ham, var for et par måneder siden. Hun kan bekræfte, at A har været tvangsfikseret to gange under sit ophold på Sikringen. Hun mener, at den medicin, A har modtaget, har medvirket til, at han har været tvangsfikseret. Hun mener, at medicinen giver ham bivirkninger, der gør ham aggressiv. Hun er ikke psykiater. Hun udtaler sig om medicinen på baggrund af sin uddannelsesmæssige baggrund, men også efter hvad man kan læse om bivirkningerne i lægemiddelkataloget. Hun besøger A, fordi hun synes, han skal besøges. Hun har ingenting med ind til A, når hun skal besøge ham, måske udover nogle papirer.

Overlæge C har forklaret blandt andet, at der i byrettens gengivelse af hendes forklaring er nævnt et lægemiddel, der hedder Depomix. Der er rettelig tale om lægemidlet Leponex. Det er et lægemiddel, der kan påvirke de hvide blodlegemer, og de har ikke erfaring med Leponex i retspsykiatrien. Når der i journalnotaterne er anført ”læderet emotionel kontakt” betyder det, at der ikke er nogen følelsesmæssig kontakt, hvorfor patienten ikke kan aflæses. Det gælder både kropssprog og samtale. Hvis en person har en alvorlig psykiatrisk lidelse, kan det være vanskeligt at aflæse vedkommendes kropssprog. ”Mørk i blikket” betyder, at der ikke var en følelsesmæssig kontakt, og at de ikke vidste, hvor de havde A. Det har ikke noget med øjenfarve at gøre. A's voldshistorik vægter meget i forhold til den konkrete behandling af ham. Der laves en voldsrisikovurdering af patienten, og for A er voldsrisikoen akut øget. Hun var ansvarlig for A's behandling på afdeling Z. Hun ringede ofte til den daværende overlæge på Sikringen, hun skrev også sms'er. Hun synes, hun pressede på for at få en plads til A på Sikringen. De vidste godt på Sikringen, hvordan det stod til med A. Hun har været psykiater i 9 år. Hun har ikke tidligere mødt patienter, der har været så uforudsigelige så længe som A. Kriterierne for en

bæltefiksering var fortsat opfyldt ved løsningen i oktober 2015, og han var fortsat farlig, men de var nødt til at lade tvangsfikseringen ophøre af hensyn til A's fysiske tilstand. Den første tid under tvangsfikseringen blev A sengevasket, men efter nogle måneder fik han bad, mens der var et alarmhold til stede. De har aldrig ændret i A's medicinering på baggrund af en henvendelse fra D. Der var ikke behov for refiksering af A i perioden efter den 26. oktober 2015. Hun mener ikke, at de kunne have grebet det anderledes an i forhold til A. Hun kan ikke bekræfte, at den medicin A har fået, har gjort ham aggressiv. Der er kun ét præparat, som har bivirkning i form af aggressivitet, og det præparat har A ikke fået. Hun mener, at A blev løsnet til bad nok ca. 3 gange om ugen fra maj 2015. Hun husker ikke, at der var problemer med A i forbindelse med bad, men der var også et alarmhold til stede. Han var alene i baderummet, mens personalet ventede uden for. Det var i forbindelse med fysioterapeuttræning, at han kom i bad. Han gik direkte fra bad op i sengen og blev fikseret igen. Hun var ikke selv til stede under fysioterapibehandlingen, men det var træning i form af blandt andet at gå rundt om sengen. Det kan godt passe, at A er blevet kørt til et retsmøde i kørestol. Det var politiet, der stod for sikkerheden. Hun kan dog ikke huske, at hun har set en kørestol på det afsnit, A var indlagt på.

Procedure

Parterne har i det væsentlige procederet i overensstemmelse med det, de har gjort gældende under byrettens behandling af sagen.

Landsrettens begrundelse og resultat

Dommerne Jan Uffe Rasmussen og Malene Stage Christensen udtaler:

Efter forklaringen fra overlæge C lægges det til grund, at Retspsykiatrisk Afsnit Y, C-by, allerede forgæves havde forsøgt sig med personlig afskærmning af A, men at han havde overfaldet den pågældende vagt.

Herefter og af de grunde, der er anført af byretten, og da det for landsretten fremkomme ikke kan føre til et andet resultat, stemmer vi for at stadfæste byrettens dom, således at det fastslås, at tvangsfikseringen af A i perioden fra den 19. januar 2015 til den 26. oktober 2015 var berettiget.

Dommer Morten Christensen udtaler:

Jeg er enig med flertallet i, at betingelserne for tvangsfiksering af A på Retspsykiatrisk Afsnit C-by, herunder som sket ved samtidig anvendelse af fod- og håndremme, som udgangspunkt har været opfyldt i den omhandlede periode.

Henset til indgrebets intensitet og særdeles lange varighed – i alt ca. 10 måneder regnet fra den 22. december 2014, hvor tvangsfikseringen blev iværksat – må der imidlertid anlægges en skærpet vurdering af, om proportionalitetsprincippet og det mindste middels princip i psykiatrilovens § 4 har været overholdt i hele perioden frem til ophøret af indgrebet. Jeg lægger herved også vægt på, at den behandlingsansvarlige overlæge C har forklaret, at hun ikke har tidligere erfaring med så langvarig tvangsfiksering. Det må endvidere indgå i vurderingen, at A som følge af pladmangel ikke straks blev overført til Sikringsafdelingen, hvor der i henhold til psykiatrilovens §§ 18 a-c under visse betingelser kan anvendes tvangsmidler, der fremstår som mindre indgribende alternativer til langvarig tvangsfiksering til en seng.

Det fremgår af notater i lægejournalen dateret den 20. maj 2015 (kl. 10:24) og den 22. maj 2015 (kl. 11:59), hvor tvangsfikseringen havde været ca. fem måneder, at det på daværende tidspunkt blev besluttet, at A skulle løsnes fra fikseringen tre gange om ugen á 15-30 minutter med henblik på træning af musklerne og kredsløbstræning, det vil sige på somatisk indikation, som det også entydigt er forudsat i tilførslen af 27. maj 2015 (kl. 12:59) i lægejournalen. Der foreligger ikke oplysninger om, at overførsel til Sikringsafdelingen da var nært forestående, eller at der på dette tidspunkt var udsigt til snarlig bedring af hans psykiske tilstand og farlighed. Tværtimod har den behandlingsansvarlige overlæge i sidstnævnte notat bemærket, at "[d]er er lang vej endnu, før [patienten] ikke længere vurderes personfarlig pga. uberegnelighed". Efter forklaringen fra overlægen må det lægges til grund, at A ikke forsøgte at overfalde eller udøve vold mod andre, de gange han derefter i overensstemmelse med beslutningen kortvarigt blev løsnet fra fikseringen.

Retspsykiatrisk Afsnit C-by ophævede – ligeledes på somatisk indikation – den 26. oktober 2015 kl. 10.15 tvangsfikseringen af A, selvom det uændret var den lægelige vurdering, at betingelserne for tvangsfiksering af ham var opfyldt, jf. psykiatrilovens § 14, stk. 3, jf. stk. 2, nr. 1. I den anledning blev der efter det oplyste tilført afdelingen yderligere personaleresourcer (tre medarbejdere om dagen og aftenen og en medarbejder om natten). Det fremgår endvidere af notat af 15. oktober 2015 (kl. 08:35)

sammenholdt med notat af 26. oktober 2015 (kl. 12:55) i lægejournalen, at der blev fastsat retningslinjer for fremtidig skærmning af A på hans stue efter ophøret af tvangsfikseringen. Det nærmere indhold af ordningen er gengivet i Odense Rets dom af 10. juni 2016 (BS 11-183/2016). Ved ankedom af 7. februar 2017 (B-1610-16) har Østre Landsret tiltrådt, at dette regelsæt måtte anses som foranstaltninger, der i situationen har kunnet fastsættes af sygehusmyndigheden ud fra anstalts- og nødretsbetragtninger, indtil A kunne overføres til Sikringsafdelingen. Efter forklaringen fra overlæge C lægger jeg endvidere til grund, at der efter ophøret af tvangsfikseringen ikke opstod situationer, hvor A forsøgte at overfalde eller udøve vold mod andre.

Psykiatrien i Region X har ikke løftet sin bevisbyrde for, at tilførslen af yderligere personaleressourcer og skærmningen på A's stue ikke kunne have været indført på et langt tidligere tidspunkt.

Jeg finder på den anførte baggrund, at der i hvert fald omkring den 22. maj 2015, hvor den behandlingsansvarlige overlæge var bekendt med, at lempelse af tvangsindgrebet af somatiske grunde var påkrævet, og at der ikke var udsigt til snarlig bedring af A's situation, burde have været taget skridt til at søge at anvende sådanne lovlige og mindre indgribende foranstaltninger som alternativ til en fortsat, belastende tvangsfiksering af en længde, som overlægen ikke havde forudgående erfaring med. Jeg bemærker herved, at det ved vurderingen efter proportionalitetsprincippet og det mindste middels princip i psykiatrilovens § 4 må være uden betydning, at beslutningen i oktober 2015 om skærmning m.v. blev truffet på ulovfæstet grundlag.

Under hensyn til det tidsmæssige forløb i oktober 2015 omkring ophøret af tvangsfikseringen må det antages, at skærmning m.v. kunne have været indført i løbet af ikke over en måned regnet fra den 22. maj 2015, og jeg stemmer herefter for at tage A's subsidiære påstand til følge for så vidt angår perioden fra den 22. juni 2015 til den 26. oktober 2015. Retslægerådets udtalelser kan efter det oplyste om den konkrete anvendelse af skærmning m.v. på A's stue for mig at se ikke føre til et andet resultat.

Henset til flertallets votum finder jeg ikke anledning til at udtale mig om godtgørelse efter princippet i erstatningsansvarslovens § 26 sammenholdt med artikel 13 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Der træffes afgørelse efter stemmeflertallet, således at byrettens dom stadfæstes.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Byrettens dom stadfæstes.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden part eller til statskassen.